

De administratie als leidende groep⁽¹⁾

door E. VAN LEUVEN,

Adviseur-dienstchef bij de Dienst van Algemeen Bestuur.

★

I. INLEIDING

Toen de uitnodigingen voor dit colloquium een tiental dagen geleden werden verstuurd, heb ik van een vriend een bemerking vernomen die de moeite loont om herhaald te worden :

Voor ieder behandeld onderwerp werd slechts één spreker gekozen, voor de administratie zijn er twee ingeschreven.

Twee hypothesen werden vooropgesteld om dit verschijnsel te verklaren :

1. Ofwel moeten, wegens het gebrek aan public relations, de administratieve vertegenwoordigers zich dubbel zo hard inspannen als de anderen om het belang en de noodzakelijkheid van de openbare diensten aan te tonen.

2. Ofwel is de toestand zo dat het inderdaad waar is dat de ambtenaren maar half zo bekwaam zijn als hun collega's uit de privé-sector.

Ik laat aan deze achtbare vergadering de keuze tussen beide; als ambtenaar kan ik mij hierover inderdaad bezwaarlijk uitspreken.

Feit is zeker dat niemand kan loochenen dat de doorsnee Belgische burger, om de heer Moulin van het Europa College te Brugge aan te halen, bezeten is met het complex van anti-klerikalisme. Hierdoor verstaat hij niet anti-kerks of anti-paaps maar wel anti « tout court ».

De Belg is inderdaad anti-fiscaal, anti-wegcode, anti-militaristisch, anti-reglementair, en laat er ons in algemene zin ook aan toevoegen anti-gouvernementeel omdat geen enkele regering hem voldoening schenkt en derhalve, als consecratie van deze anti-complexen, ook anti-administratief omdat hij de administratie beschouwt als het symbool van al deze verplichtingen die hem onpopulair zijn en die hem daarenboven nog veel geld kosten.

Waarom deze ietwat lange inleiding ?

Eenvoudig om deze vergadering te laten aanvoelen dat de geestesgesteldheid waarmede onze burgers de vraagstukken in verband met de administratie benaderen ongetwijfeld meer negatieve dan positieve aspecten vertoont.

Een eerste belangrijk besluit ligt voor de hand :

Zeer vele burgers beschouwen de ambtenaren als niet erg nuttig voor de maatschappij en stellen zich meermaals de vraag : « waar zitten ze en wat doen ze ? ». Hierop wil ik antwoorden, met het doel echter zeer speciaal de gedragingen te analyseren van de hogere ambtenaren alsook van diegenen die ermee in contact komen.

II. ONDERVERDELING VAN HET AANTAL ADMINISTRATIEVEN :

1. Plaats.

Ik zal deze vergadering niet vervelen met ellenlange statistieken. Toch is het nuttig van enkele gegevens kennis te nemen opdat « de ambtenaar » beter zou worden gesitueerd.

Volgende elementen geven een duidelijker overzicht nopens het aantal personeelsleden in de verschillende geledingen van de openbare diensten :

Ministeries : 95.000.

Speciale korpsen 110.000.

Parastatalen : 128.000.

Gemeenten : 100.000.

Provincies : 6.000.

Vrij gesubsidieerd onderwijs : 70.000.

Totaal : ± 500.000.

(1) Uiteenzetting gegeven tijdens het colloquium over « De rol van de Elite in de samenleving », Belgisch Instituut voor Politieke Wetenschappen, Brussel 25 mei 1963.

2. Evolutie :

a. *Ministeries* : stijging met 11 % voor de periode 1948-1960. Deze stijging is te vergelijken met 13 % voor de tertiaire sector en 26 % voor de bediendensector (privè).

b. *Speciale korpsen* : stijging met 118 % voor dezelfde periode. De verhoging is te wijten aan beroepsmilitairen (NATO) en het Rijksonderwijs (Schoolpakt).

c. *Parastatalen* : globale daling met 12 % (periode 1948-1960), vooral te wijten aan de evolutie bij de N.M.B.S. : -29 %. Daarentegen bestaat een stijging bij Volksgezondheid : +70 %, en bij Arbeid en Sociale Voorzorg : +40 %.

3. Omvang van leidende groepen.

a. *Ministeries* : Het aantal personeelsleden van de 1^e categorie bedraagt ± 7 %. Deze zijn zeer ongelijk verdeeld over de verschillende departementen Verkeerswezen : 2 % ; Financiën : 10 % ; Buitenlandse Zaken en Landbouw : ± 25 %.

b. *Parastatalen* : totaal 1^e categorie ± 4 %. De verdeling over de instellingen is nogmaals zeer ongelijk : N.M.B.S. : 2 % ; C.R.B. : 40 % ; N.A.R. : 50 %.

c) Het belang van de rijksadministratie wordt echter zeer goed aangetoond door de verhouding die bestaat tussen de wetten ontworpen door de administratie en deze uitgaande van parlementair initiatief. Tussen 1929 en 1956 werden 2.651 wetten gestemd. Hiervan werden er 2.461 door de administratie uitgewerkt en slechts 190 door de parlementairen (verhouding 13 tegen 1). Hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat ambtenaren betrokken waren bij het opstellen van laatstgenoemde teksten. Deze enkele cijfers tonen zeer goed aan — hetgeen reeds door Senator Leemans werd onderstreept — dat het zwaartepunt in onze democratie niet langer meer bij het Parlement ligt.

III. BETREKKINGEN

TUSSEN DE UITVOERENDE MACHT EN DE LEIDENDE AMBTENAREN

1. Hebben beide een gemeenschappelijke taak ?

In de complexiteit die onze huidige maatschappij kenmerkt is het soms zeer moeilijk klaar en duidelij-

lijk de hoofdlijnen te trekken. Wij zijn zo gewoon in kritische termen te denken en te schrijven, dat wij uiteindelijk soms jaren nodig hebben om de punten te ontdekken van gemeenschappelijk belang.

De vraag mag dan ook gesteld worden of er gemeenschappelijke taken bestaan tussen de politieke uitvoerende macht en de hogere ambtenaren en waar deze taken kunnen teruggevonden worden. Hiervoor moeten de doelstellingen van beide lichamen worden nagegaan.

a) *Veranderlijke, occasionele doelstellingen* :

Deze zijn vervat in de Regeringsverklaringen en zijn een normaal gevolg van de werking van de democratie. Hierbij mag echter niet uit het oog worden verloren dat, ingevolge meerpartijenregeringen, vele doelstellingen zeer dikwijls compromissoplossingen inhouden — vooral wanneer hieraan politieke aspecten verbonden zijn — die zeer weinigen volledige voldoening schenken en die derhalve soms in een eerder negatieve sfeer door de hogere administratie moeten worden uitgevoerd. Hierbij gebeurt het zeer dikwijls dat de onvoldoende voorgelichte publieke opinie haar kritiek over deze onvermijdelijke compromissen op de administratie overdraagt.

b) *Permanente doelstellingen* :

Deze zijn het gevolg van de dagelijkse noden en verplichtingen opgelegd aan de administratie.

In dit verband moet worden aangestipt dat deze permanente doelstellingen het gevolg zijn van vroegere Parlements- en Regeringsbeslissingen.

Twee voorbeelden in dit geval : de wetgeving op het gebruik van talen in bestuurszaken de wetgeving ingevolge het schoolpact.

Deze twee delicate wetgevingen worden intentioneel als voorbeeld opgegeven omdat die mij toelaten twee elementen te onderstrepen die niet met voldoende realisme worden bekeken :

1. De taak van de hogere ambtenaar is niet *enkel van louter zuivere administratieve aard*, zij heeft spijtig genoeg tegelijkertijd ook een politiek karakter. In dit verband veroorloof ik mij één enkele passus aan te halen uit een zeer scherpe analyse van taak van de franse hogere ambtenaar opgesteld door Professor Lalumière van de Universiteit te Bordeaux :

« Les hauts fonctionnaires se distinguent de la masse des autres fonctionnaires par leur situation près du pouvoir politique. Leur tâche n'est pas uniquement administrative. Elle est à la fois politique et administrative. Les hauts fonctionnaires sont l'élément de liaison entre les structures politiques et les structures administratives. Ils assurent l'application des grandes décisions politiques, mais en même temps ils conseillent le pouvoir politique. Les hauts fonctionnaires sont donc ceux qui occupent les emplois les plus importants et les plus politiques de notre administration ».

Ik wens hierop niet nader in te gaan doch enkel — zonder bepaalde politieke excessen vanwege ambtenaren goed te keuren — de vraag te stellen of wij allen met betrekking tot de politieke nevenaspecten van verschillende belangrijke administratieve taken bepaalde principiële wensen en verzuchtingen niet te fel voor werkelijkheid nemen, precies om de realiteit niet te moeten onder ogen zien. De vraag mag immers worden gesteld of het in leven roepen van sommige parastatale instellingen — die de bevoegdheid van de centrale rijksadministratie uithollen — geen verband houdt met het feit dat wij hoog van de toren blazen met de zogenaamde depolitisering in de ministeriële departement (95.000 personeelsleden) doch daarentegen de ongeschreven regelen van de politisering ongestoord wensen toe te passen in verscheidene sectoren van de parastatalen (die 128.000 mensen groeperen) om niet te spreken van sommige speciale korpsen waar zich hetzelfde verschijnsel voordoet.

2. Het gebeurt soms dat *wrijvingen* ontstaan tussen de politieke uitvoerende macht en de hogere administratie nopens de *permanente taken* van deze laatste.

In vele gevallen is dit te wijten aan een persoonlijk oordeel van enkelen nopens de opportuniteit van de uit te voeren wetten en besluiten.

In de democratie is er nochtans slechts één alternatief : ofwel de wetten en besluiten uitvoeren in de staat waarin zij verkeren, ofwel deze wijzigen volgens nieuwe aanvaarde concepties. Intussen moeten echter de « slechte » wetten en besluiten verder worden toegepast totdat de nieuwe van kracht worden.

In plaats van naar schuldigen te zoeken zouden beide partijen zich echter meer rekenschap moeten geven van het feit dat de onvolmaaktheid van de

uit te voeren wetten en besluiten doorgaans voortvloeit uit vroegere compromisbeslissingen, die thans wellicht niet meer voldoen aan de huidige behoeften.

2. Zijn deze gemeenschappelijke taken voldoende bekend ?

a) De Regeringsverklaring.

Indien iedereen erover akkoord moet gaan dat de regeringsverklaring in de democratie een vertrekbasis moet zijn voor een belangrijk gedeelte van de conceptie- en de uitvoeringsactiviteiten van de hogere administratie, dan mag toch zonder overdrijving worden beweerd dat de elementen van om het even welke regeringsverklaring weinig of geen bekendheid hebben in de hogere administratieve middens. Ik wil hier de menigvuldige oorzaken niet ontleden en nog minder schuldigen gaan zoeken, doch mij enkel beperken tot de vaststelling van het feit.

Mag ik hier de persoonlijke mening vooropstellen dat de Ministers er goed zouden aan doen, na de goedkeuring van de regeringsverklaring, de passus welke betrekking heeft op hun departement verder in de grote principes nader uit te werken en deze voor verplichte kennismaking aan de hogere ambtenaren mede te delen.

Nuttig zou het in dit verband ook zijn daaromtrent de suggesties van deze laatste in te winnen omtrent de technisch-administratieve aspecten ervan, opdat binnen de enkele weken na het aan de macht komen van een regering een planning en een timing zou kunnen worden opgemaakt.

b) De permanente noden van de administratie.

De primordiale taak van de hogere ambtenaren bij het aan de macht komen van een nieuwe minister, zou er dienen in te bestaan een planmatige voorstelling te geven van :

1. De voornaamste aan gang zijnde werkzaamheden, als gevolg van vroegere beslissingen met de hiermede verbandhoudende noden.

2. De voornaamste moeilijkheden en hun oorzaken bekend te maken vergezeld van aanvaardbare oplossingen.

Iedereen kan hierover akkoord gaan, niemand zou echter durven beweren dat deze eenvoudige principes overal spontaan worden toegepast.

IV. BETREKKINGEN TUSSEN AMBTENAREN ONDERLING

Uit de vorige rubriek mogen wij besluiten dat de taak der hogere ambtenaren enkel zin heeft in functie van de te bereiken objectieven.

Zonder nader in te gaan op al de vereisten op het stuk van organisatie, loont het toch de moeite bepaalde specifieke aspecten van de gedragingen, of mogelijke gedragingen der ambtenaren te belichten.

1. Perfectionisme.

Ondanks de reeds gesignaleerde antipathieën ten overstaan van de administratie, verlangen de burgers dat de overheidsdiensten zeer vele, zo niet alle vraagstukken moeten oplossen, die zich op nationaal en zelfs op regionaal vlak stellen. Vele ambtenaren vertonen hierbij de neiging om geperfectioneerde oplossingen uit te werken. De onderzinking heeft echter aangetoond dat zulks, om verschillende redenen, praktisch niet mogelijk is : de mens kan niet altijd gereguleerd worden, gezond verstand en eerlijkheid kunnen dit evenmin. Hier ook geldt het woord van Boileau : « Qui trop embrasse, mal étreint ».

2. Coördinatie.

Een van de meest essentiële plichten van de « managers » in iedere organisatie bestaat in de coördinatie die de besluitvorming voorafgaat. De complexiteit van de openbare sector vergemakkelijkt vanzelfsprekend deze taak absoluut niet. Ondanks het feit dat menigvuldige interdepartementale coördinatie- en adviesorganismen bestaan, wordt toch nog vastgesteld dat sommige hogere ambtenaren zoveel mogelijk alles in de schoot van hun eigen departement zoeken op te lossen en dan nog wel op individuele manier.

Men vraagt zich soms af of de op de universiteit met zoveel brio verdedigde stellingen omtrent de interpenetratie van de sociale en economische verschijnselen door velen worden aangehoord, doch slechts door weinigen worden begrepen. Ver van ons de persoonlijke waarde van de ambtenaren te onderschatten, het begrip « team-work » zou hun echter beter moeten worden bijgebracht. De meeste vooruitstrevende cellen in de maatschappij oriënteren zich immers daarnaar.

In dit verband weze aangestipt dat de Seminaries voor Hogere Ambtenaren, die in samenwerking met de universiteiten worden ingericht, op lange termijn ongetwijfeld vruchten moeten opleveren door het feit dat uiteindelijk een beter begrip voor die problemen zal worden opgebracht.

3. Leiding.

Zonder in het minst iets af te dingen op de technische deskundigheid van vele hogere ambtenaren, — ik ben er integendeel van overtuigd dat de meesten gewoonweg zeer knap zijn, — durf ik toch de mening vooropstellen dat een bepaalde tendens, die zich meer en meer manifesteert in de private sector, nog weinig of geen ingang gevonden heeft in de openbare diensten : de voorrang verlenen aan de karakteriële eigenschappen op de technische bekwaamheid voor de hoogste functies.

Indien de administratie aan haar hoofd werkelijke « managers » wil hebben — en dit is toch het doel van de door de universiteiten ingerichte seminaries — dan gelden volgende zeer scherp geformuleerde raadgevingen van een der grootste Belgische bedrijfsleiders, de heer Bernheim.

« Un dirigeant d'entreprise qui est aussi un « leader » présente à mes yeux deux caractéristiques essentielles : il sait où il va il sait persuader autrui d'y aller avec lui. »

« L'esprit d'équipe trouve son aliment dans une politique tendant à faire passer les qualités caractérielles avant la compétence technique. La primauté du caractère est, à mes yeux, un axiome. Aussi doit-elle apparaître nettement dans la fixation des critères de sélection, d'appréciation et de promotion. Le merit-rating traditionnel fait souvent fond sur les performances réussies par les sujets brillants, mais peu doués pour les contacts humains, voire par ceux dont la seule habilité est de savoir « jeter la poudre aux yeux ». Il faut juger les chefs sur la façon dont ils jugent eux-mêmes et dont ils forment leurs collaborateurs. Un bon formateur qui multiplie son action à travers son entourage vaut mieux que dix spécialistes avertis dont le contact serait stérilisant.

« Un véritable chef aura le courage de déceler, par une autocritique sévère, ses propres faiblesses et de les compenser en attirant à lui des collaborateurs qui le complètent. Le dynamisme de l'entreprise est à ce prix ! »

Er moet zeer weinig worden toegevoegd aan deze zeer scherpe analyse, tenzij dat : a) de heer Bernheim de noodzakelijkheid erkent doeleinden te formuleren ; b) om een ander te overtuigen, om een ploeggeest te scheppen, aan informatie moet worden gedaan.

Op dit gebied laat alles nog te wensen over : verschillende hogere ambtenaren vrezen hun macht, of een gedeelte van hun machtspositie, te zullen moeten afstaan indien ze aan hun ondergeschikten en hun medewerkers de juiste toedracht van een belangrijk vraagstuk moeten uiteenzetten. Ze zijn er zich echter niet van bewust dat hun medewerkers onmogelijk én doeltreffend én efficiënt kunnen werken wanneer zij niet precies weten waarover het gaat.

Niemand verlaagt zich door fair-play aan de dag te leggen t.o.v. zijn medewerkers. De chefs komen er integendeel zeer klein en bekrompen uit indien zij de complexe vraagstukken, die het beleid bepalen, op een individuele en gesloten manier willen oplossen.

V. DE AMBTENAREN TEGENOVER HET PUBLIEK

Het belang van de beleefdheid, voorkomendheid, enz., aan loketten en bij het dagelijks contact met het publiek mag niet worden onderschat. Het is hier echter de plaats om meer belangrijke aspecten te belichten.

1. Wantrouwen.

a) *Vanwege het publiek.*

Het is niet overdreven te verklaren dat de doorsnee Belg wantrouwend staat tegenover zijn administratie. Na de uiteenzettingen te hebben aangehoord van de heren Leemans en Noppen is dit zeer begrijpelijk. Vooraleer een beslissing tot stand komt, zijn er immers tussenkomsten van parlement, partijen, fractiegroepen, fractieleiders, informele groepen in en door de verschillende partijen, regering, partijleidingen, studie bureaus der partijen, publieke opinie, drukingsgroepen, « entourage », en last but not least vanwege sterke persoonlijkheden tussen de Ministers. En dan is er nog geen melding gemaakt van een administratie met sterke

technocratische inslag. Zonder de oorzaken van dit wantrouwen te ontleden, mogen als twee voornaamste worden weerhouden : a) teveel personeel, en vooral teveel hogere ambtenaren ; b) onvoldoende controle op de efficiëntie en op de uitgaven.

a) Het eerste verwijt moet met zeer veel omzichtigheid worden behandeld. Zonder in details te treden, durf ik wat de ministeriële departementen betreft, wel beweren dat globaal gezien het aantal ambtenaren niet overdreven is, al zou de repartitie beslist moeten hetzien worden in functie van het sociaal en economisch nut van alle diensten. Hierbij zal vooral moeten worden gelet op de uitschakeling van het dubbel gebruik dat bijna onvermijdelijk ontstaat in zulke complexe organisatie, waar zeer weinigen ietwat klaar in zien.

In concreto wit dat zeggen dat voor al de openbare diensten een inventaris zou worden opgesteld van al de nagestreefde doeleinden, zodanig dat aan het publiek de verzekering wordt gegeven dat niet iedere taak vijf keer wordt overgedaan.

b) Ik zou echter gans bijzonder de nadruk willen leggen op het tweede bezwaar : onvoldoende controle.

Vooreerst dient ondubbelzinnig te worden vastgesteld dat het publiek recht heeft op de zekerheid dat de belastingen goed besteed worden.

Buiten het budgettair-financieel aspect is hieraan ook onbetwistbaar een psychologisch aspect verbonden. Daarom zijn volgende criteria noodzakelijk :

1. Voldoende controle-organen moeten worden ingesteld.

2. Deze organen moeten over een **wezenlijke** controlemogelijkheid beschikken. Zonder te veralgemenen mag toch worden gezegd dat het voornaamste objectief van controle moet bestaan in de efficiënte uitoefening van het controle-mandaat en niet in de ongebreidelde jacht naar het cumuleren van mandaten van regeringscommissarissen met de daarbij horende financiële opbrengst.

3. Begrijpelijke voorstelling van alle **bescheiden** zodat het publiek, de parlementsleden en de pers niet de indruk krijgen dat de haast onbegrijpelijke vorm ervan bepaalde onaanvaardbare objectieven zou dekken.

b) *Vanwege de politieke verantwoordelijken.*

Alhoewel deze factor niet mag overdreven worden, moet er toch rekening worden mee gehouden dat met de meer ingewikkelde ontwikkeling der administratieve taken het gevaar niet denkbeeldig is dat enkele hogere ambtenaren misbruik zouden kunnen maken van hun technocratische bekwaamheid om de politieke overheid — waartegenover sommigen minachting vertonen — derwijze voor te lichten dat de oplossingen de richting moeten uitgaan door de administratie uitgestippeld. In feite zou dit erop neerkomen de normale democratische gang van zaken te vervalsen.

De hogere ambtenaar moet er zich wel van bewust zijn dat hij alle aspecten van het vraagstuk moet belichten opdat de politieke overheid haar volledige verantwoordelijkheid zou kunnen nemen. Een zeker wantrouwen, dat voor het ogenblik tussen beide partijen bestaat, is gedeeltelijk hieraan te wijten.

2. Onbegrijp.

Het publiek zou zich rekenschap dienen te geven van bepaalde gevolgen verbonden aan het onvoldoende begrip voor de werking van het staatsorgaan. Stellen wij vooreerst vast dat de Regering wordt beschouwd als werkgever van de staatsbeambten en als dusdanig de arbeids- en weddevoorwaarden vastlegt. Algemeen wordt echter uit het oog verloren dat deze werkgever, in tegenstelling met de privé-patroons, niet volledig vrij staat bij het uitbrengen van een oordeel en nog minder in de toepassing ervan. De regering is inderdaad niet enkel de grootste werkgever van het land, ze is ook, via het Parlement, de emanatie van een belangrijk element van de volkswil. Als dusdanig mag zij in zekere zin worden beschouwd als de werknemer van dezelfde publieke opinie. Het gebeurt echter meermaals dat een regering, ondanks het feit dat ze ervan overtuigd is een bepaalde oplossing aan iets te moeten geven, toegevingen moeten doen aan de openbare opinie die, terecht of ten onrechte, ofwel weinig, ofwel veel sympathie voor dat bepaald probleem betoont. Indien deze publieke opinie onvoldoende democratisch gevormd en opgevoed is moet een regering spijtig genoeg hiermede rekening houden om een oplossing voor te stellen in een betwiste aangelegenheid.

Deze vaststelling, toegepast op de arbeidsvoor-

waarden van de openbare sector, leidt tot de conclusie dat, zowel in Italië als in Frankrijk, in Nederland, in Engeland en in België, de bezoldiging der ambtenaren doorgaans het veel vlugger in opgang zijnde ritme van de private sector volgt zonder dezelfde hoogte te bereiken. Zonder hier over alles te veel te willen uitweiden, mag wel worden verklaard dat in bevoegde middens de opvatting overheerst dat de ambtenarij achteruitgesteld wordt, grotendeels wegens de negatieve houding van het publiek, die de ambtenaren, zoals reeds vroeger gezegd, beschouwt als de verantwoordelijken voor opgelegde onpopulaire verplichtingen en die daarenboven voor deze ondankbare taak nog de vastheid van betrekking genieten.

De antipathie of de apathie t.o.v. alles wat met ambtenarij verband houdt, heeft voor gevolg dat de ambtenaren slechts op de steun van de publieke opinie of op een gedeelte ervan kunnen rekenen in zoverre deze zich rekenschap geeft van het belang der bewezen diensten. Dit geldt vooral voor het onderwijs dat in ruime kring meer begrip verwekt dan de zuivere administratie. In zekere mate geldt dit ook voor de magistratuur die, zonder overdreven betaald te worden, ook meer begrip ontmoet bij de parlementairen-advokaten (2). De andere korpsen in de administratie moeten het dan maar ondereen uitvechten met het gevolg dat diegene die over een zekere « force de frappe » beschikt, relatief beter wordt bedeed dan de andere. Dit legt uit waarom de personelsleden van de N.M.B.S., de R.T.T. en van vele gemeenten enigszins beter bezoldigd worden dan hun collega's uit de centrale administratie. Vandaar ook de enorme moeilijkheden voor een Minister van het Openbaar Ambt om in deze chaos enige orde te brengen in de zin van een grotere harmonisering.

3. Public relations.

De vorige twee factoren intituleerde ik wantrouwen en onbegrip. De derde en de voornaamste : public relations. Waarom ? Doodeenvoudig om de negatieve effecten van de vorige twee op langere termijn uit te schakelen.

Al diegenen uit de private sector die veelvuldige contacten hebben met de overheidssector, zelfs in-

(2) Dit blijkt trouwens uit de wet van 9 augustus 1963 waarbij de wedden van dit korps worden vastgelegd.

dien zij kritiek uit te brengen hebben, erkennen de noodzakelijkheid van de openbare diensten en loven doorgaans de kwaliteit van vele hogere ambtenaren (zie in dit verband de verklaring van het Verbond van de Belgische Nijverheid in zijn nummer van juni 1962).

Een zeer groot aantal burgers leert de administratie slechts kennen ofwel uit contacten met de fiscale besturen, ofwel uit de minder prettige ervaringen met rechters, gendarmen en politiemannen wegens verkeersovertredingen, ofwel nog door laattijdige pensioenuitbetalingen.

De veralgemeende subjectieve negatieve opvattingen die hieruit voortvloeien zijn zeer nefast voor de staatsburgerlijke vorming van de Belgische burgers.

Mijns inziens heeft de overheid tot primordiale taak in het ganse onderwijsnet een minimum aan staatsburgerlijke opvoeding te verstrekken, opdat ieder opgroeiend burger niet enkel zou bezorgd zijn omtrent zijn rechten, doch zich ook bewust zou zijn van de vele verplichtingen die een geordende maatschappij van hem eist en waarvan de administratie één der exponenten is. (Vb. : het op tijd verstrekken van juiste inlichtingen voor pensioendossiers.)

Zou het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, samen met enkele hogere ambtenaren uit de verschillende departementen, geen syllabus kunnen opstellen ter voorlichting van onze studenten, waarbij op een zeer begrijpelijke manier, het nut en de doelstelling van verschillende administraties zou worden uitgelegd?

Wellicht kan nog verder worden gegaan en zou in de verschillende sociale, economische en culturele verenigingen belangstelling kunnen worden verwekt voor de administratie in die zin, dat bijvoorbeeld het Openbaar Ambt een brochure zou ontwerpen in de aard van deze uitgegeven door het Verbond van de Belgische Nijverheid, om de grote lijnen van de administratieve taken uiteen te zetten.

Het is bijna vanzelfsprekend dat, dank zij een betere voorlichting, de democratische vorming van de doorsnee burger zou kunnen verbeterd worden zodat én een Regering én de administratie op minder spontane tegenstand zouden stuiten en meer begrijpelijke medewerking ondervinden.

Tot deze taak hoeven wij allen bij te dragen willen wij aan al onze democratische instellingen de leefbaarheid verzekeren die zij beslist verdienen.

